

VEGYESEK

Kassa kereskedői 1557-ben. A mohácsi veszedelemig a felsőmagyarországi városok: Kassa, Eperjes, Bártfa stb. zárt területek voltak a magyarság részére. A nevezett városok német lakói nagy és jelentékeny kiváltságaikkal jólétben éltek, s azon voltak, hogy idegen elem közéjük ne keveredjék. A Szapolyai-féle harcok azonban mindennek véget vetettek. A felső-magyarországi városok megnyiták a feltóduló magyarság előtt, s magába Kassába annyi magyar ember költözött, hogy 1554-ben hivatalos jelentés szerint a magyarság száma négyszeresen felülmulta ott a németeket.¹⁾ A későbbi években is költöznek oda olyanok, akik a török vagy a német hadak elől biztosabb otthont kerestek. Különösen *Debreczen* és *Nagyvárad* magyar kereskedői igyekeznek a védettebb Kassa felé. Az 1556. évben azonban rendkívüli csapás sújtotta Kassa városát. A virágzó város teljesen leégett. Hogy a szerencsétlen lakók legalább házaikat felépíthessék, Ferdinánd 1556 május 30-án a város könyörgésére minden adó, taksa és kamarahaszon fizetése alól nyolcz évre felmentette. A felmentő írás szerint a király őszintén óhajtja, hogy Kassa régi virágzását visszanyerje; e czélból a városi tanácsnak meghagyta, hogy először is a leégett városházat építsék fel újra.²⁾

Ferdinánd ezen adó- és taksa-mentessége nagyot lendített ugyan a szerencsétlen város sorsán, de a község azért nem volt vele megelégedve. A hangulatot arra akarta felhasználni, hogy illuzoriussá vált régi jogait, amilyen a harminczad- és vám-mentesség; aztán az árúmegállítási jog stb. újra visszaszerezze. Fel is küldte régi kiváltságait, de hiába volt minden igyekezete! Idejét mult régi kiváltságait visszaszerezni nem tudta. Egyet-mást azonban mégis sikerült elérnie. Dessewffy János, Tapolcsányi Tamás és a váci püspök ugyanis igen melegen ajánlták a királynak, hogy legalább egy évi időtartamra, mentse föl Kassa városát a harminczad alól. A király hajlott a kérésre és 1557 július 10-én a magyar kamara már jelenti, hogy ő felsége egy évi időtartamra megadta a harminczad-mentességet, s csak a régi vectigal óta felemelt aufschlag-ot és 20

¹⁾ Országos levélt. Nádasdy levél. Szegedi Gy. kassai kapitány jelentése.

²⁾ Közös pénz. levélt. Hung. 1557 „ab omni solutione censuum et taxorum, subsidiorum et lucri Camerae intra spacium octo integrorum annorum“ etc.

dénárnyi díj fizetését kívánta a kassai kereskedőktől.¹⁾ Ferdinánd király ezen egy évi mentességre vonatkozó kiváltság-levelet 1557. szept. 6-án adta ki Bécsben.²⁾

Az élelmes kassai kereskedők alig hogy a magyar kamara értesítését meghallották, nagyarányu kereskedéshez fogtak, s meg sem várván a királyi kiváltság-levelet megjelenését, a harminczad fizetését megtagadták. A harminczadosok azonban erővel megvették rajtuk a díjukat. Erre Kassa városa a kamarához fordult panaszával. Az alsó ausztriai kamara 1557. aug. 11-én azt ajánlotta a királynak, hogy utasítsa el Kassa kérését, mivel amióta a harminczad-mentesség híre elterjedt, a kereskedők seregesen telepednek Kassára, csak azért, hogy így a harminczad fizetésétől megmenekedjenek. Ebből a kincstárnak tömérdek kára lesz!

A kassaiak azonban mégis megkapták az egyévi mentességet, s úgy a németbirodalmi városokkal, mint Lengyelországgal rendkívül élénk kereskedést kezdettek. Az élelmes debreczeni és a nagyváradí tőzsérek meg kereskedők rövid idő alatt mint kassai kereskedők hajtották a marhát Bécsbe, Nürnbergbe és Augsburgba és onnét árukkal megrakva tértek vissza. A véletlen úgy hozta magával, hogy a pozsonyi főharminczadosnak ez időből való jelentése reánk maradt. Ez a jelentés, vagyis inkább kimutatás arról szól, hogy az állítólagos kassai kereskedők hat hónap alatt (1557. okt. — 1558. márcz.) mennyi árút hoztak be az országba Bécsen át! A kimutatásban csupa magyar kereskedővel találkozunk. A jelentékenyebbek közül álljon itt néhány: Bars Antal 6400 huszársüveget, 16.500 kést, Pál Diák 3.200 huszársüveget, Gadus János 3.500 kést, Thary János 21.000 kést, 3.200 huszársüveget, Pap Benedek 17.500 kést, 3.200 huszársüveget, Bars Antal 23.500 kést, 7.800 huszársüveget, 200 kalapot, 102 vég karássiát, egy mázsa kanári czukrot; ugyanez decz. 17-én ismét 11.500 kést, 800 huszársüveget, Mesti Mihály 4.800 huszársüveget, Balló (Pallo) 32 katlan sáfránt, Pap Benedek és Méhes János is kisebb számú süveget és kést, Balló János 4.000 kést, György diák 2.000 kést, Mesti János 3.200 huszársüveget, 3.500 kést, 117 vég szövetet, Pap Benedek 24.820 kést, 1.600 huszársüveget, Kalmár Kristóf 3.000 kést, Bars Antal 3.000 kést, Mesti Mihály 4.100 kést, 79 vég szövetet, Anton Mária Apotheker 1.000 citromot, papirt, 2 láda narancsot, faolajat és borostyánt, Bars Antal 12.900 kést hozott be. Mindezen áruknak a harminczada 926 frt 41 kr., azaz 1.158 rajnai forintra rugott, ami abban az időben bizony igen szép összeg volt.³⁾

Ha egyetlen harminczad hivatalnál fél év alatt ennyi árut hoztak be a kassaiak, elképzelhetjük, hogy az egész év alatt milyen nagy forgalmat csinálhattak, különösen Lengyelország felé! A harminczadosok

¹⁾ Ugyanott.

²⁾ Ugyanott.

³⁾ Ugyanott: „Verzeichnuss, was die Burger von Cascha auf Röm. Kays. May. befreung von Guetern alhie am Dreissigst angesagt und durchgeführt.“

emiatt erősen panaszkodnak, s folyton hangoztatják, milyen nagy kárt okoznak a kassaiak a kincstárnak. Prandorfer pozsonyi főharminczados például 1558. februárban azt jelenti, hogy négy hó alatt 1000 frt-nál nagyobb volt a pozsonyi harminczad-hivatal vesztesége a behozatalnál. Ugyanő azt is megírja, mivel hogy a *debreczeni kereskedők meg a nagyváradiak mind Kassára tódulnak*, s még nagyobb veszteség várható.¹⁾ Erre az alsó-ausztriai kamara 1558. febr. 28-án újra Ferdinándhoz fordult. Felterjesztésében eladja, hogy a Kassának adott harminczad-mentességet mások is fölhasználják, amiből a kincstárnak rengeteg kára van. Különösen a marhakereskedésre nézve hátrányos e kiváltság, mert a kincstárnak ezen fő jövedelmi forrását nagyon megapasztotta. Legjobb lenne tehát, ha ő felsége az egy évre adott kiváltságot visszavonná.²⁾

Az alsó-ausztriai kamarának ezen többször kifejtett kívánsága azonban nem teljesült. Ellenkezőleg, a király — úgy látszik — még meg is hosszabbította a kiváltságot. Legalább Prandorfer pozsonyi főharminczados 1558 márczius 26-án arról értesíti az udvari kamarát, hogy márczius tizenhetedikén megkapta a kassaiaknak szóló egy évig terjedő harminczad-mentességét! Nagy kár volt ezt kiadni — írja — mivel a kincstárnak kimondhatlan kárt okoz.

A kassaiak azonban nem voltak megelégedve az ideiglenes kiváltsággal. Ők arra törekedtek, hogy összes régi kiváltságaikat megerősítse a király. E célból minden követ megmozdítottak a maguk érdekében. Különösen azt szerették volna kivívni, hogy mint régente, úgy most se mehessenek a lengyelországi kereskedők Kassán alól, hanem még borokat is ott Kassán legyenek kénytelenek vásárolni. E nemű törekvésük még 1568-ban is erősen folyt, de minden kilátás nélkül.

TAKÁTS SÁNDOR.

Az osztrák határ-vásárok a 16. század első évtizedében. Ismeretes dolog, hogy Albert király uralkodásától kezdve majdnem állandóan határvilongás volt Ausztria és Magyarország között. A zavaros határkérdést még bonyolultabbá tette a Frigyes császár és Mátyás király között 1464-ben létrejött szerződés. Mátyás elfoglalván Ausztriát a határ kérdése egyideig ugyan leszorult a napirendről, de Ulászló alatt már újra kísértett. Világosan hirdeti ezt az 1492. 25 art., az 1507. 19 art. és az 1514. 54 art. II. Lajos király egyességre fogta a dolgot. Az 1525. év Mindszent napján maga írja, hogy az évek nagy károkat okozó czivakodás megszüntetése céljából az osztrák főherczeggel alkudozni kezdett. Lajos király a kitűzött időre el is küldte követét Sopronba, de mivel Ferdinánd megbizottainak nem volt meg a kellő felhatalmazásuk, újabb határidőt kellett az összejövetelre kitűznie. Ugy ezen 1525-iki, valamint az 1526. márczius

¹⁾ „dieweil aber alle die so nun der Kriegsleuff halben von Wardein, Debritz und andern dahin geen Kascha geflohen“ etc. Ugyanott.

²⁾ Ugyanott.